

– Tegevusjuhend

KVALITEEDI TAGAMISE JA TÄIUSTAMISE PROGRAMM

MÄRTS 2012

Sisukord

Juhtkonna kokkuvõte	1
Sissejuhatus	2
Mis on kvaliteet?.....	2
Kvaliteet siseauditis	2
Kas vastavus või nõuete täitmine?.....	2
Kvaliteedi põimimine süsteemidesse ja protsessidesse	3
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi ülevaade	3
Kvaliteedihindamised	5
Sisehindamised	5
Välishindamised	7
Hindamiskaala	9
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamine ning rakendamine	10
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamisel arvesse võetavad asjaolud	10
Kvaliteediga seotud kohustused	10
Pidev täiustamine	10
Näidislahendus – siseauditi üksuse programmi osad	11
Aruandlus kvaliteediprogrammi kohta	12
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi ülevaatus	13
Lisa A. Viitematerjal	14
Lisa B. Järelevalve töö üle, tööpaberid ja nende kvaliteedi kontroll	15
Lisa C. Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi osad	17
Lisa D. Valdkonnapõhise enesehindamise näidismeetodid	20
Lisa E. Enesehindamiste näidisvorm	22
Lisa F. Siseauditeerimise definitsioon	24
Lisa G. Eetikakoodeks	25
Autorid ja ülevaatajad	26

Juhtkonna kokkuvõte

Siseaudiitorite Instituudi Rahvusvaheliste kutsetegevuse raam-põhimõtete järgi on kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm:

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm on siseauditi üksuse poolt teostatava auditeerimis- ja nõustamistöö koguspektri pidev ja perioodiline hindamine. Need pidevad ja perioodilised hindamised peavad koosnema rangetest ja põhjalikest protsessidest, siseauditi ja nõustamistöö läbiviimise üle pideva järelevalve ja testimise teostamisest ning siseauditeerimise defineerimise, eetikakoodeksi ja Standarditega vastavuse perioodilisest kinnitamisest. Seire peab hõlmama ka tulemusmõõdikute (näiteks auditiplaani täitmine, tsüklivälde, aktsepteeritud soovitusel ja klientide rahulolu) pidevat mõõtmist ja analüüsi. Kui selliste hindamiste tulemustena selgub siseauditi üksuse poolt täiustamist vajavad valdkonnad, võib siseauditi juht täiustused sisse kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kaudu.

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamisel on asjakohased järgmised *Rahvusvahelised siseauditeerimise kutsetegevuse standardid (Standardid)*:

- 1300: Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm;
- 1310: Nõuded kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmile;
- 1311: Sisemine hindamine;
- 1312: Välishindamine;
- 1320: Aruandlus kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kohta;
- 1321: Väljendi „on vastavuses *Rahvusvaheliste siseauditeerimise kutsetegevuse standarditega*” kasutamine;
- 1322: Mittevastavuse avaldamine.

Lisasuuniseid toodud *standardite* rakendamise kohta leiab järgmistest Siseaudiitorite Instituudi tegevusjuhistest:

- 1300-1: Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm;
- 1310-1: Nõuded kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmile;

- 1311-1: Sisemine hindamine;
- 1312-1: Välishindamine;
- 1312-2: Välishindamine: enesehindamine koos sõltumatu kinnitamisega;
- 1312-3: Välishindamise meeskonna sõltumatus erasektoris;
- 1312-4: Välishindamise meeskonna sõltumatus avalikus sektoris;
- 1321-1: Väljendi „on vastavuses *Rahvusvaheliste siseauditeerimise kutsetegevuse standarditega*” kasutamine.

Kõik siseauditi juhid peavad töötama välja kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi, mis sisaldab nii sise- kui ka välishindamisi. Sisehindamine hõlmab pidevat seiret ja perioodilisi enesehindamisi. Välishindamine võib olla kas täielik välishindamine või sõltumatu kinnitusega enesehindamine.

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi alusel tuleks kvaliteeti hinnata nii üksiku töö tasandil kui ka laiemalt siseauditi üksuse tasandil. Hea kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm kindlustab, et kvaliteet on viidud siseauditi üksuse protsessidesse, mitte ei näe seda ette millegi eraldiseisvana. Teisisõnu ei peaks siseauditi üksusel olema vaja hinnata iga üksiku töö vastavust *Standarditele*. Tööd tuleks lihtsalt teha, järgides kehtestatud metoodikat, mis tagab kvaliteedi ja selle kaudu ka kooskõla *Standarditega*.

Käesolev dokument sisaldab suuniseid kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi peamiste osade kohta. Siin peatutakse nii neil osadel, mis on vajalikud standardite täitmiseks, kui ka neil, mis kujutavad endast paremat praktikat. Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmid tuleb kujundada iga siseauditi üksuse konkreetsete vajaduste järgi ning seetõttu võivad need olla väga erinevad. Siiski sisaldab käesolev dokument üldist kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamise raamistikku, mida võib rakendada hoolimata siseauditi üksuse suurusest või olemusest.

Sissejuhatus

Mis on kvaliteet?

Kvaliteet ei ole absoluutne. Toote või teenuse kvaliteet tähendab seda, mil määral vastab toode või teenus tellija ootustele – seda, mil määral sobib see kindlaks eesmärgiks.

Kvaliteedi tagamine nõuab kutselistelt audiitoritelt süsteemset ja distsiplineeritud lähenemist – kvaliteet ei sünni iseenesest. See tähendab õigeid inimesi ja süsteeme ning pühendumist tipp-tulemuste saavutamisele. Kvaliteet saab alguse organisatsiooni juhtidest, kelle ülesanne on määrata organisatsiooni eetilised tõekspidamised.

Kvaliteedil on nii tagasisivaatavaid kui ka tulevikku suunatud elemente. Selle raames analüüsitakse, mil määral sobivad olemasolevad tooted ja teenused kindlaks eesmärgiks ja on kooskõlas standarditega ning kui tõhus on teenuse osutamise protsess, kuid hinnatakse ka seda, millises ulatuses vastavad praegu järgitavad tavad huvirühmade tulevastele ootustele.

Kuna kvaliteet hõlmab erinevaid elemente, on selle tagamise protsessis esmatähtis määrata tellijad ja huvirühmad. Siseauditi üksuse jaoks võivad nendeks olla kõrgem juhtorgan, tippjuhtkond, välisaudiitor ja keskastme juhid. Nende hulka võivad kuuluda ka tellijad ja organisatsiooni laiemad huvirühmad, näiteks aktsionärid/osanikud, samuti järelevalveorganisatsioonid, reguleerivad organid ja valitsusasutused.

Kvaliteet siseauditeerimises

Siseauditeerimise kvaliteet lähtub nii kohustusest vastata klientide ootustele kui ka *Standardite* järgimisega kaasnevast kutsealastest kohustustest (kirjeldatud juhendi sisuosas). Ehkki need nõuded on suures osas teineteist täiendavad, on mõlema täitmine siseauditi juhi jaoks väljakutse.

Siseauditeerimine on sõltumatu, objektiivne, kindlust ja nõu andev tegevus, mis on kavandatud lisama väärtust organisatsiooni tegevusele ja seda täiustama.

(Väljavõte Rahvusvahelistes kutsetegevuse raampõhimõtetes toodud siseauditeerimise definitsioonist)

Standardite 1300-1312 kohaselt on siseauditi juhil selge kohustus töötada välja kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm, mis hõlmab nii sisemisi (enese)hindamisi kui ka välishindamisi. Kuid lisaks nimetatud konkreetsetele standarditele tuleb siseauditi kutsetegevuse raames käsitleda kvaliteeti ka formaalselt ja liigendatult. See tähendab tegutsemist asjatundlikult ja nõutava ametialase hoolsusega, enda pidevat erialast arendamist ning tunnustatud standardite järgimist. Kõik need asjaolud võimaldavad eristada siseauditeerimist kutsetegevusevälistest valdkondadest.

Rahvusvaheliste kutsetegevuse raampõhimõtete kohaselt võib siseauditi juht väita, et siseauditi üksuse tegevus on *Standarditega* kooskõlas üksnes juhul, kui kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi tulemused tema väidet kinnitavad. Kui mittevastavus siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile või Standarditele mõjutab siseauditi üksuse tegevuse üldist ulatust või üksuse toimimist, peab siseauditi juht teavitama tippjuhtkonda ja kõrgeimat juhtorganit nii mittevastavusest kui ka selle mõjust.

Kas kooskõla või vastavus?

Kooskõla standarditega on kvaliteedijuhtimise valdkonnast laenatud tehniline mõiste. See ei tähenda standardi täitmist sõna-sõnalt. Standardiga kooskõlas olemine tähendab selle mõtte järgimist. See on kooskõlas ka põhimõtetel rajaneva käsitlusega.¹

Kvaliteedi kinnistamine süsteemidesse ja protsessidesse

Kvaliteetne siseaudit algab auditiuksuse ülesehitusest ja organiseeritusest. Kvaliteet ei tohiks olla midagi eraldiseisvat, vaid peaks

¹ Ühendkuningriigi ja Iirimaa Siseaudiitorite Instituut, Professional guidance for internal auditors – Quality assurance and improvement programmes, 2007.

tulenema sellest, kuidas üksus toimib – selle siseauditeerimise metoodikast, poliitikatest ja protseduuridest ning personalipoliitikast. Kõik see peaks põhinema ühisel arusaamal kvaliteedist ja sellest, mida huvirühmad väärtustavad. Kokkuvõttes peaks kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm mõõtma, kas siseauditi üksus täidab enda ja kogu organisatsiooni eesmäärke.

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi ülevaade

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm peaks võimaldama teha järeldusi siseauditi üksuse kvaliteedi kohta ning anda soovitusi asjakohaste parenduste tegemiseks. See võimaldab hinnata:

- vastavust siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*;
- siseauditi üksuse põhimääruse, sihtide, eesmärkide, poliitikate ja protseduuride piisavust;
- seda, kui palju panustatakse organisatsiooni valitsemise, riskijuhtimise ja kontrolliprotsessidesse;
- seda, kui täielikult on kaetud kogu auditiuniversum;
- siseauditi üksuse suhtes kehtivate õigusaktide ning riiklike või tööstusharu standardite täitmist;
- riske, mis mõjutavad siseauditi üksuse enda tegevust;
- töö pideva täiustamise ja parimate praktikate rakendamise mõjusust;²
- seda, kas siseauditi üksuse töö annab lisaväärtust, parandab organisatsiooni tegevust ning aitab eesmäärke saavutada.

Et kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm hõlmaks täielikult kõiki siseauditi üksuse tegevuse tahke, tuleb programmi mõjusalt rakendada kolmel põhitasandil (või kolmest vaatenurgast läh- tudes).

- **Üksiku töö tasand** (enesehindamine auditi, üksiku töö või operatsioonilisel tasandil).

Töö järelevalvaja (juht või siseauditi juht) peab andma kindluse, et:

- Kasutatud on asjakohaseid protsesse, et auditiplaani alusel koostada konkreetsed auditid, milleks eraldatakse piisavalt vahendeid;
- Planeerimine, kohapealne töö ja aruandlus/tulemustest teavitamine vastavad siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*;
- Sisse on seatud sobivad mehhanismid, mida rakendatakse, et teha järelkontrolli juhtkonna tegevuse üle auditi käigus antud soovitusete elluviimisel;
- Tehakse tööde järgseid kliendiuuringuid, võetakse arvesse saadud õppetunde, viiakse läbi enesehindamisi ja rakendatakse muid meetmeid, mis toetavad tegevuse jätkuvat täiustamist.

- **Siseauditi üksuse tasand** (enesehindamine siseauditi üksuse või organisatsiooni tasandil).

Siseauditi juht peab andma kindluse, et:

- Ametlikult on kehtestatud kirjalikud poliitikad ja protseduurid, mis reguleerivad nii tehnilisi kui ka haldusküsimusi ning annavad audiitoritele suuniseid kooskõlas siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja *Standarditega*;
- Audititöö vastab kirjalikele poliitikatele ja protseduuridele;
- Audititööga täidetakse siseauditi üksuse põhimääruses sätestatud üldeesmärgid ja kohustused;
- Audititöö vastab siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*;
- Siseauditi töö vastab huvirühmade ootustele;
- Siseauditi üksus annab lisaväärtust ja parandab organisatsiooni tegevust;
- Siseauditi üksuse ressursse kasutatakse tõhusalt ja mõjusalt.

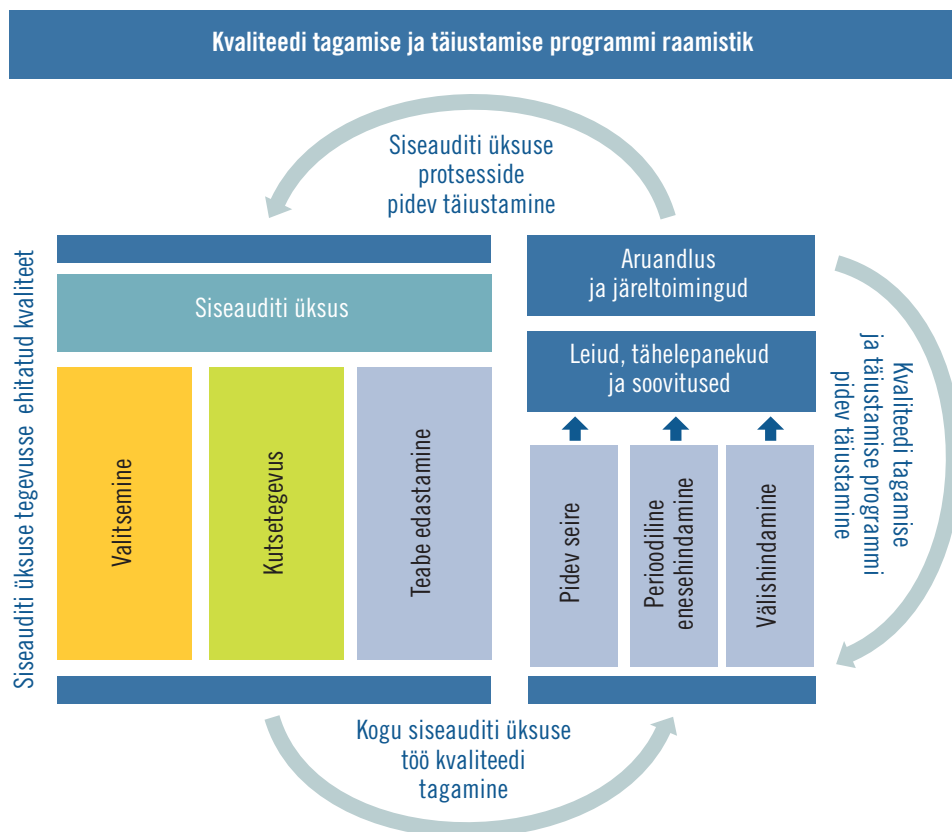
² Arvesse võib võtta Siseaudiitorite Instituudi tegevusjuhendit „Measuring Internal Audit Effectiveness”.

IPPF – Tegevusjuhend

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm

- **Väline vaatenurk** (kogu siseauditi üksuse, sealhulgas üksikute tööde sõltumatu välishindamine).
 - Siseauditi juht peab tagama, et vähemalt korra viie aasta jooksul teostab siseauditi üksuse välishindamise (kas *sõltumatu* välishindamise või *sõltumatu* kinnitusega enesehindamise) **sõltumatu** organisatsiooniväline ning siseauditeerimises ja kvaliteedihindamise protsessis pädev hindaja või hindamismeeskond.

- Välishindajad annavad hinnangu kogu kindlust- ja nõuandva töö kohta, mida siseauditi üksus on teostanud (või oleks pidanud teostama), sealhulgas selle vastavuse kohta siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*. Hindajad teevad järeldusi ka selle kohta, kui tõhusalt ja mõjusalt täidetakse siseauditi üksuse põhimäärust ja vastatakse huvirühmade ootustele.

Skeem 1

Neljandal leheküljel toodud skeem on raamistik, mille alusel saab kvaliteedi tagamise ja pideva täiustamise põimida siseauditi üksuse tegevusse. Raamistiku järgi on siseauditi üksusel kolm eraldi ülesannet või tegevuse osa: valitsemine, kutsetegevus ja teabe edastamine. Neid tegevusi käsitletakse põhjalikumalt leheküljel 11 pealkirja „Näidislähenemine – siseauditi üksuse programmi osad” all ja lisas C „Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi osad”.

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi raamistik eeldab, et kvaliteet on siseauditi üksuse struktuuri sisse ehitatud (ega seisa sellest eraldi) ning kvaliteedihindamine hõlmab kogu üksust. *Standardite* kohaselt võib kvaliteedihindamine toimuda pideva seire, perioodilise enesehindamise ja välishindamise vormis. Kõiki neid hindamise liike käsitletakse põhjalikumalt allpool alajaotises „Kvaliteedihindamised”.

Raamistik on mõeldud üksnes suunisena. Siseauditi juhid võivad kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi jaoks välja töötada oma raamistiku, kuid kõikide kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmide ühine tunnus on see, et need:

- Hõlmavad kõiki siseauditi üksuse tegevuse tahke;
- Võimaldavad hinnata vastavust siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*;
- Võimaldavad hinnata siseauditi üksuse töö tõhusust ja mõjusust;
- Aitavad kindlaks teha tegevuse täiustamise võimalusi.

Kvaliteedihindamised

Hindamised, olgu need siis sisemised enesehindamised või välishindamised, peaksid hõlmama kogu siseauditi üksust. Läh-tudes neljandal leheküljel toodud skeemist 1, tähendaks see valitsemisalase tegevuse ja struktuuride, kutsetegevuse ning teabe edastamise kvaliteedi hindamist. Programmi peamised elemendid koos mõne tähtsama hinnatava eesmärgiga on ära toodud lisas C „Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi osad”.

Sisehindamised

Sisemised kvaliteedihindamised koosnevad kahest omavahel seotud osast: pidevast seirest ja perioodilisest enesehindamisest.³

Pidev seire

Pidev seire annab kindluse, et kehtestatud protsessid toimivad mõjusalt ja tagavad, et iga audit on kvaliteetne. Eelkõige saavutatakse see niisuguse pideva seirega, mis muu hulgas hõlmab töö planeerimist ja järelevalvet, standardiseeritud lähenemisi, tööpaberite koostamise ja kooskõlastamise protseduure ning aruannete ülevaatust. Lisameetmete hulka kuuluvad:

- Tagasiside hankimine auditite tellijatelt ja teistelt huvirühmadelt;
- Selle hindamine, kui valmis ollakse auditiks enne kohapealset tööd, võttes arvesse auditiulatus eelnevat heakskiitmist, innovaatilisi parimaid praktikaid, eelarves ettenähtud tundide arvu ja määratud personali (nende asjatundlikust);
- Kontroll-lehtede või siseauditeerimise automatiseerimise kasutamine, et tagada siseauditi üksuses kehtestatud protsesside (nt siseauditeerimise poliitikate ja protseduuride) järgimine;
- Projekti eelarve, ajaarvestussüsteemide ja auditiplani täitmise mõõdikute alusel selle kindlakstegemine, kas auditiprotsessi eri tahkudele ning suure riskiga ja keerulistele valdkondadele on kulutatud piisavalt aega;
- Teiste tulemusnäitajate analüüs, et hinnata töö väärtust huvirühmade jaoks.

Kõikidele nõrkustele või täiustamist vajavatele valdkondadele tuleb peale nende tuvastamist pidevalt tähelepanu pöörata ning pideva seire tulemustest tuleb kõrgemat juhtorganit teavitada vähemalt kord aastas.

³Mõiste „perioodilised ülevaatused”, mida Siseaudiitorite Instituut Rahvusvahelistes kutsetegevuse raampõhimõtetes kasutas, on selles tegevusjuhendis asendatud mõistega „perioodiline enesehindamine”.

Perioodiline enesehindamine

Perioodilise enesehindamise fookus on pidevast seirest erinev, kuid sellega siiski seotud. Perioodiliste enesehindamiste käigus keskendutakse alljärgneva hindamisele:

- Vastavus siseauditi üksuse põhimäärusele ning Siseaudiitorite Instituudi siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*;
- Auditi töö kvaliteet, sealhulgas siseauditeerimise meetodika järgimine valitud töodes;
- Järelevalve kvaliteet;
- Siseauditi üksuse tegevust toetav infrastruktuur, sealhulgas poliitika ja protseduurid;
- Viisid, kuidas siseauditi üksus organisatsioonile väärtust lisab;
- Tulemusstandardite/tulemusnäitajate täitmine.

Perioodiliste hindamiste käigus:

- Peaks vastavates auditites mitte osalenud personal kontrollima, kas auditi tööpaberid vastavad siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile, *Standarditele* ning üksuse poliitikatele ja protseduuridele;
- Tuleks teostada siseauditi üksuse enesehindamine, lähtudes kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi raames seatud eesmärkidest/kriteeriumidest (täpsemat määratlust valitsemise, kutsetegevuse ja teabe edastamise põhiosade kohta vt lisast C);
- Tuleks vaadata üle siseauditi tulemusnäitajad ja parimate praktikate võrdlushindamisid;
- Tuleks kõrgemat juhtorganit ja vajaduse korral teisi huvirühmi korrapäraselt teavitada üksuse tegevusest ning tulemustest.

Hea perioodilise sisehindamise programm annab siseauditi juhile teavet *Standarditele* (tunnus- ja tegevusstandarditele) vastavuse kohta. Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm peaks dokumenteerima ja määratlema süsteemse ja korrakohase perioodilise enesehindamise, sealhulgas selle, kuidas teostada perioodilisi

enesehindamisi ning määrata tegevuse ulatust igal välise kvaliteedihindamise vahelisel aastal. Pideva seire ja perioodiliste enesehindamiste kombineerimine moodustab mõjusa raamistiku siseauditi nõuetele vastavuse ja tegevuse täiustamise võimaluste jätkuvaks hindamiseks.

Perioodiliste enesehindamiste põhieesmärgid on:

- Teha kindlaks jooksva tegevuse kvaliteet ning võimalused siseauditeerimise protsesside ja protseduuride täiustamiseks;
- Kontrollida ja valideerida kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmis sätestatud eesmärke ja kriteeriume, et otsustada, kas need on endiselt ajakohased, piisavad ja kehtivad.

Perioodilised enesehindamisid võivad hõlmata huvirühmade põhjalikke küsitlusi ja uuringuid, samuti siseauditi üksuse tegevuse ja tulemusnäitajate võrdlemist asjakohaste parimate praktikatega.

Pärast enesehindamist tuleks välja töötada tegevuskava, et tegutseda kõigis tuvastatud parendusvaldkondades. Tegevuskavas peaks sisalduma meetmete ajakava. Perioodiliste enesehindamiste tulemustest ja *Standarditele* vastavuse määraast tuleb pärast enesehindamise lõppu teavitada kõrgemat juhtorganit.

Perioodilisi enesehindamisi teostavad üldjuhul siseauditi üksuse kogenud audiitorid; kvaliteedijuhtimisega tegelevad töötajad, kes on asjatundjad Rahvusvaheliste kutsetegevuse raampõhimõtete alal (kui organisatsioonis on kvaliteedi- või kvaliteedijuhtimise osakond); CIAd või muud pädevad kutselised audiitorid, kes töötavad organisatsiooni muudes üksustes. Võimaluse korral on kasulik kvaliteedihindamisse rotatsiooni korraks kaasata ka siseaudiitoreid. See tähendab siseaudiitoritele head õppimisvõimalust.

Lisa B sisaldab põhjalikumalt teavet sisehindamise protsesside, sealhulgas tööde järelevalve, tööpaberite ja kvaliteedi tagamise dokumentide kontrollimise kohta.

„Kvaliteet tähendab õigesti tegutsemist ka siis, kui keegi ei näe.”

– Henry Ford

Välishindamised

Välishindamisi peab sõltumatu organisatsiooniväline ning nii siseauditeerimises kui ka kvaliteedihindamise protsessis pädev hindaja või hindamismeeskond teostama vähemalt korra viie aasta jooksul.

Välishindamise läbiviimiseks on olemas kaks lähenemist:

- Täieliku välishindamise teostab algusest lõpuni pädev ja sõltumatu hindaja või hindamismeeskond.
- Sõltumatu (välise) kinnitusega enesehindamise korral annab pädev ja sõltumatu hindaja või hindamismeeskond siseauditi üksuse teostatud enesehindamisele sõltumatu kinnituse.

Põhjalikumaid üksikasju ja juhiseid välishindamiste kohta sisaldavad alljärgnevad Siseaudiitorite Instituudi tegevusjuhised:

- 1312-1: Välishindamine;
- 1312-2: Välishindamine: enesehindamine koos sõltumatu kinnitamisega.

Hoolimata kasutatud lähenemist annavad välishindajad hinnangu kogu kindlust- ja nõuandva töö kohta, mida siseauditi üksus on teostanud (või oleks pidanud teostama), sealhulgas selle vastavuse kohta siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*. Hindajad teevad järeldusi ka selle kohta, kui tõhusalt ja mõjusalt täidetakse siseauditi üksuse põhimäärust ja vastatakse huvirühmade ootustele. Vajaduse korral peaks välishindamise aruanne sisaldama lisaks soovitusi selle kohta, kuidas juhtimist parandada ja kuidas saab siseauditi üksus organisatsioonile väärtust lisada. Pärast välishindamist tuleks koostada tegevuskava, et kasutada ära kõik tuvastatud võimalused. Välishindamise tulemustest tuleb teavitada kõrgemat juhtorganit või auditikomiteed.

Erapooletu välishindamise tagamisel on eriti tähtis sõltumatus. Täpsed asjaolud, millega tuleb arvestada, on toodud välja järgmistes Siseaudiitorite Instituudi tegevusjuhistes:

- 1312-3: Välishindamise meeskonna sõltumatus erasektoris;
- 1312-4: Välishindamise meeskonna sõltumatus avalikus sektoris.

Välishindamist võivad läbi viia üksikisikud või organisatsioonid, kellel on olemas konkreetsed eriteadmised välise kvaliteedihindamise protsessist (näiteks IIA kohalik instituut või asjakohane teenuseosutaja), või välishindamisi võib korraldada läbi vastastikuse hindamise protsessi.

Vastastikune hindamine

Vastastikuse hindamise kokkulepped võivad olla kulutõhus viis standardis 1312 sätestatud nõuete täitmiseks, seda eelkõige väikeses siseauditi üksustes. Kuid vastastikuse hindamise teostajad peavad vastama mainitud standardis ettenähtud *sõltumatuse* ja *pädevuse* nõuetele. Alljärgnevalt on toodud lühike ülevaade põhilistest tähtsatest kaalutlustest (põhjalikumad üksikasjad on neljas eespool märgitud tegevusjuhises).

- Kõik välishindamist teostava hindamismeeskonna liikmed peavad olema hinnatavast organisatsioonist ja selle siseauditi üksuse personalist sõltumatud. Kaaluda tuleb nii tegelikke, võimalikke kui näilikke huvide konflikte.
- Isikud, kes töötavad sama erasektoris tegutseva organisatsiooni teises osakonnas või selle organisatsiooniga seotud teises organisatsioonis (näiteks emaorganisatsioonis, kontserni sidusorganisatsioonis või regulaarset järelevalvet tegevas organisatsioonis), ei ole välishindamise tähenduses sõltumatud.
- Avalikus sektoris võidakse välishindamiste jaoks sõltumatuks lugeda isikud, kes töötavad samal valitsustasandil, kuid teise organisatsiooni eraldiseisvas siseauditi üksuses, kuni nad ei anna aru samale siseauditi juhile.
- Kaks organisatsiooni ei või teineteist vastastikku hinnata.

Välishindamine kolme või enama (näiteks ühes tööstusharus või muudmoodi seotud rühmas, piirkondlikus liidus või valitsemisalas tegutseva) organisatsiooni vahel võib olla korraldatud viisil, millega täidetakse sõltumatuse nõue, nagu näitab allpool toodud skeem.

Skeem 2

Sõltumatu kinnitusega enesehindamine väikestes siseauditi üksustes

Sõltumatu kinnitusega enesehindamine on mõnele siseauditi üksusele hea võimalus standardis 1312 sätestatud nõuete täitmiseks. Eelkõige võib see kasulik olla väikestele siseauditi üksustele ja üksustele, kus on hiljuti läbi viidud täielik välishindamine. Ehkki taolisel hindamisel on omad piirangud – näiteks ei saa kinnitaja anda nii põhjalikku ülevaadet siseauditi üksusest, kui saaks anda täieliku välishindamise korral – on neil ka alljärgnevad head küljed:

- Enesehindamise kinnitamine peaks olema odavam kui täielik välishindamine.
- Enesehindamine pakub personalile arenemisvõimalusi.
- Enesehindamisi võib olla võimalik tihedamalt siduda sisehindamise osaks oleva perioodilise seirega.

Siseauditi juht võtab arvesse enesehindamist teostama valitud hindamismeeskonna või hindaja asjakohaseid oskusi ja kogemusi. Hindaja või meeskond koostab enesehindamise aruande, mis sisaldab hinnangut *Standarditele* vastavuse kohta. Aruanne esitatakse kinnituse andjale.

Seotus kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmiga

Hästi toimiv kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm näeb ette pideva seire, mille eesmärk on kindlustada iga auditi kvaliteet, ning perioodilise enesehindamise, et tagada vastavus standarditele ja teistele eeskirjadele ning õigusaktidele. Kui taolised protsessid on kehtestatud, peaks välishindamine olema hea võimalus saada hindajalt või hindamismeeskonnalt ideid selle kohta, kuidas parandada siseauditeerimise kvaliteeti, tõhusust ja mõjusust. Tähelepanu keskpunkt võiks liikuda nõuetele vastavuselt uutele ja uudsetele viisidele, mis võimaldavad huvirühmi paremini teenindada ja saavutada häid tulemusi. Midagi üllatavat ei tohiks ette tulla, kuna perioodilised enesehindamised peaks andma jooksva ülevaate nõuetele vastavusest.

Hindamiskaala

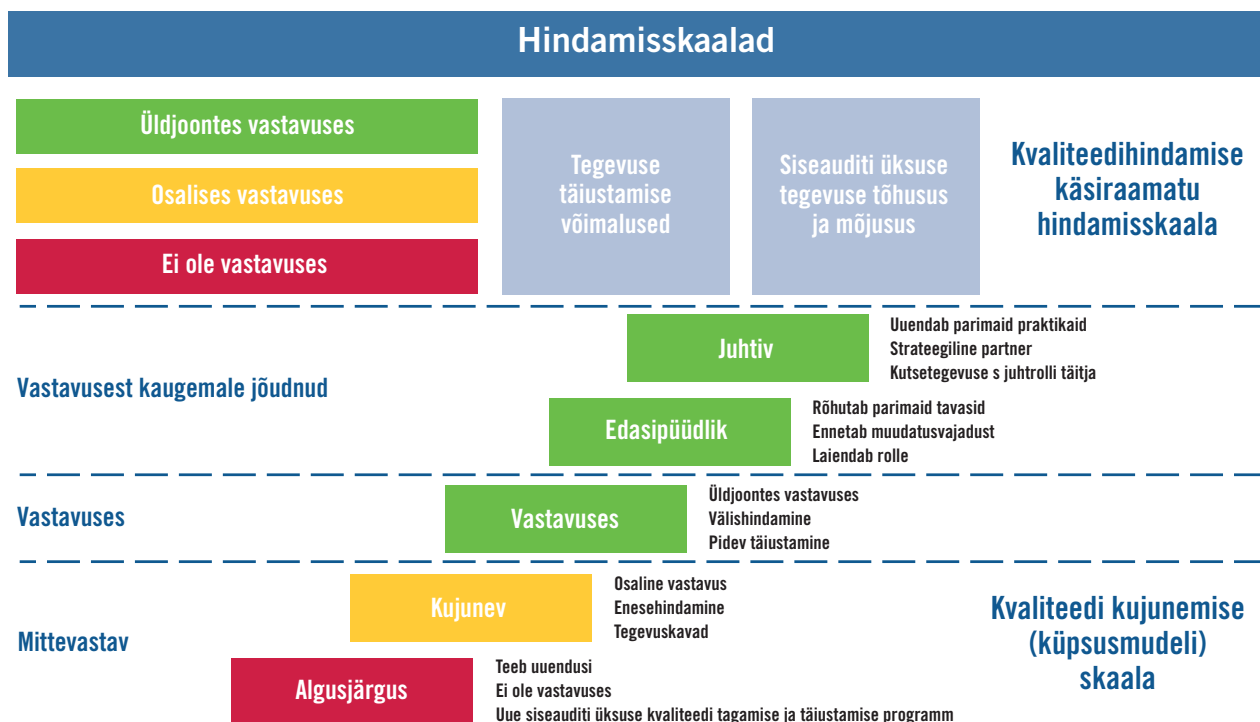
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm peaks sisaldama skaalat siseauditi üksuse tegevuse *Standardite* vastavuse hindamiseks. Konkreetsetele vajadustele paremini sobiva skaala valimiseks on mitu võimalust. Muu hulgas võib kaaluda järgmisi variante:

- Siseaudiitorite Instituudi kvaliteedihindamise käsiraamatu skaala:⁴ ei ole vastavuses / osaliselt vastavuses / üldjoontes vastavuses;
- Siseaudiitorite Instituudi hindamiskaala – *IIA Path to Quality*:⁵ esialgne/kujunemas/kindel/edumeelne/edasijõudnud;

- Siseaudiitorite Instituudi suutlikkumudel avaliku sektori jaoks:⁶ esialgne/infrastruktuur/lõimitud/juhtitud/optimaalne;
- DIIR (Saksamaa Siseaudiitorite Instituudi) *kvaliteedihindamise juhised*:⁷ 3 – rahuldav; 2 – on parandamisruumi; 1 – vajalikud olulised parendused; 0 – mitterahuldav/mitterakendatav.

Alljärgneval skeemil on võrreldud kahte esimest hindamiskaalat.

Skeem 3

Standardite kohaselt ei pea kasutama ühte konkreetset hindamiskaalat. Pigem on *Standardite* kohaselt nõutav, et hinnataks Rahvusvaheliste kutsetegevuse raampõhimõtetele vastavuse määra. Siseauditi juht või välishindaja võib valida kvaliteedihindamise käsiraamatu hindamiskaala, kvaliteedi kujunemise skaala, Saksamaa Siseaudiitorite Instituudi skaala või muu skaala, mille abil saab hinnata nõuetele vastavuse määra.

⁴ Siseaudiitorite Instituut, *Quality Assessment Manual for the Internal Audit Activity*, 6th edition.

⁵ Siseaudiitorite Instituut, *The Path to Quality – Maturity Model for Implementing a QA&IP*.

⁶ Siseaudiitorite Instituudi uuringufond, Internal Audit Capability Model (IA-CM) for the Public Sector.

⁷ Deutsches Institut für Interne Revision e.V. (Saksamaa Siseaudiitorite Instituut), *Guidelines for Conducting a Quality Assessment*, september 2007.

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamine ning rakendamine

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamisel arvesse võetavad asjaolud

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamiseks on mitu viisi. Programm tuleks kujundada nii, et see vastaks siseauditi üksuse suurusele, ülesehitusele ja olemusele.

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamisel tuleb kindlaks teha:

- Siseauditi üksuse juhtkonna ja personali roll kvaliteedi tagamises;
- Toimingud, mida pideva seire, perioodilise enesehindamise või välishindamise käigus kaetakse;
- Enese- ja välishindamiste sagedus;
- Kvaliteedi või suutlikkuse tase, mida siseauditi üksus soovib saavutada ja mida ootavad selle huvirühmad.

„Kvaliteet ei ole kunagi juhuslik, vaid alati teadliku tegevuse tulemus.”
– John Ruskin

Kvaliteediga seotud kohustused

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamise eest vastutab siseauditi juht, kes peaks näitama eeskuju kvaliteedi loomimisel siseauditi üksuse tegevusse. Kuid kvaliteetse töö eest vastutab kogu siseauditi üksus. Siseaudiitorid peaksid professionaalidena seadma eesmärgiks kvaliteetsete teenuste osutamise.

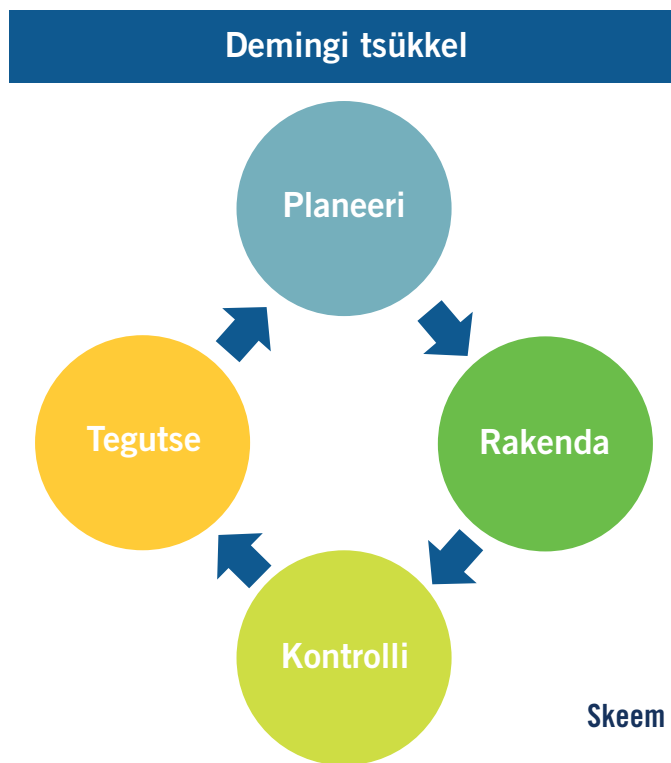
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi väljatöötamise, täitmise ning selle järele valvamise konkreetsete ülesannete jaotus on igas siseauditi üksuses erinev. Sellegipoolest tuleks aruandlus-

kohustus nii auditi planeerimisdokumentatsiooni kui ka kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kirja panna, et võimaldada vajalike vahendite eraldamist.

Kui keegi pannakse vastutama kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmis sätestatud konkreetsete toimingute eest, tuleks arvestada personali pädevust ja kogemusi. Oluline on, et kõik töötajad oleksid kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmiga põhjalikult tuttavad ning kindlate tegevuste, nagu näiteks perioodiliste enesehindamiste, eest vastutavat personali siseauditi üksuses usaldataks ja neil oleks ka vastavad volitused.

Pidev täiustamine

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi esmane eesmärk on edendada tegevuse pidevat täiustamist. Seda tuleks teha planeeritult ja meetoodiliselt. Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kehtestamisel võib olla abiks Demingi tsükkel⁸ ehk nn planeeri-rakenda-kontrolli-ja-tegutse mudel.

Skeem 4

⁸ <http://www.balancedscorecard.org/TheDemingCycle/tabid/112/Default.aspx>.

Tegevuse pideva täiustamise kindlustamiseks on üks esimesi asju rakendada tulemuste mõõtmise raamistik. Korrapärane teavitamine kindlaksmääratud kvaliteedinäitajatest peaks andma infot vastavate näitajate olukorra ja kehtestatud normidest kõrvalekaldumise kohta, võimaldades nii vajaduse korral võtta õigeaegseid parandusmeetmeid. Määratud näitajaid tuleks regulaarselt kontrollida (nt pideva seire või perioodiliste enesehindamiste abil), veendumaks, et need tagavad kvaliteeti kavakohaselt. Näitajate abil peaks saama hinnata olemasolevaid protsesse, uurida, millises ulatuses täidab siseauditi üksus kehtestatud norme ning tuvastada võimalikke puudujääke kvaliteedis. Määratud kvaliteedikriteeriumide asjakohasust ja jätkuvat kehtivust tuleks kontrollida ning vajaduse korral peaks neid muutama.

„Ei piisa ainuüksi oma parima tegemisest.

Sa pead teadma, mida tuleb teha ja alles siis tegema oma parima.”

– Edward Deming

Personali teadmisi ja ideid tuleks kasutada ning töötajate ettepanekuid tegevuse täiustamiseks tuleks aktiivselt küsida. Kasutada tuleks auditite klientide soovitusi ja soove või võrdlusi teiste organisatsioonide samaväärsete auditirühmadega. Kehtestada tuleks süsteem kõikide audiitorite ja huvirühmade ettepanekute dokumenteerimiseks, et vältida ideede kaotamist.

Demingi tsükli kohaselt koosneb töö pidev täiustamine kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi alusel neljast üksteist täiendavast põhitegevusest:

- *Standardite* ja eeldatavate praktikate ametlik dokumenteerimine (PLANEERIMINE);
- Arendustegevus, et määratleda kvaliteet ning suurendada personali teadlikkust standarditest ja ootustest (RAKENDAMINE);
- Erinevates vormides aset leidev hindamine ja kontroll, et määrata toote või protsessi kvaliteet (KONTROLLIMINE);
- Paranduste algatamine ja saadud õppetundide dokumenteerimine (TEGUTSEMINE).

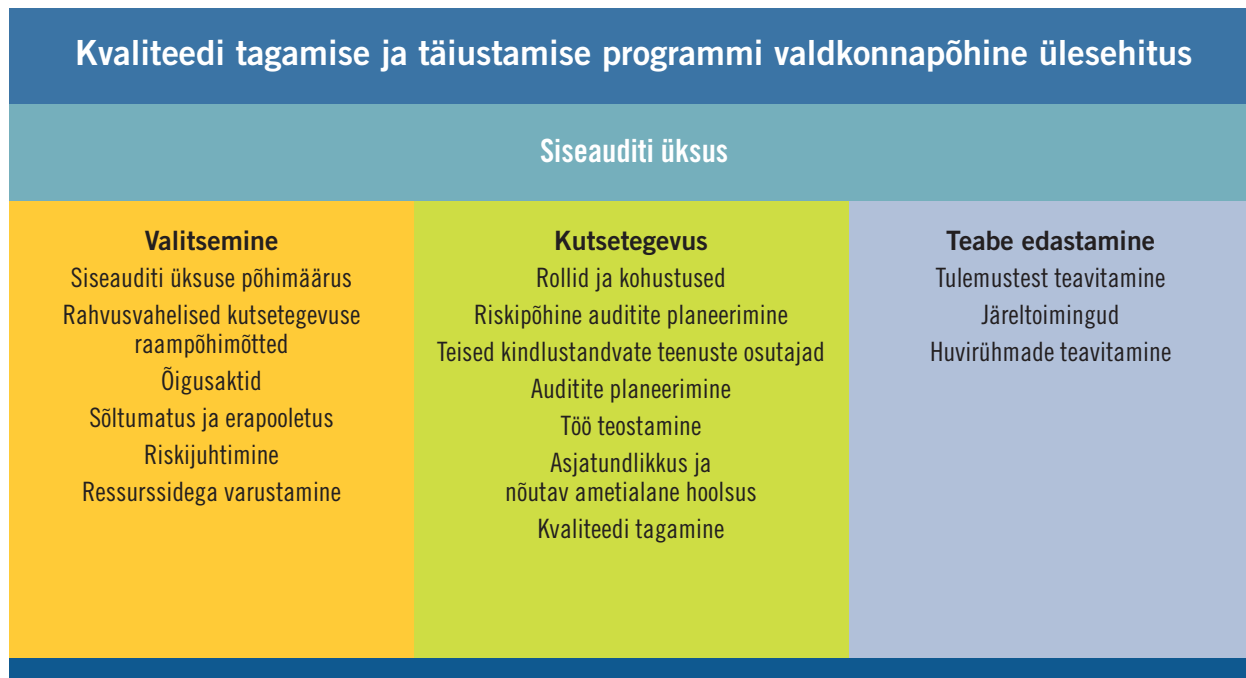
Soovitused tegevuse täiustamise kohta tuleb kokku koguda ja vormistada. Tekkinud kokkuvõtlikku tegevuskava tuleks pidevalt ajakohastada, lisades sellesse uusi soovitusi, märkides ära meetmete staatuse ja lõpetatud toimingud.

Et tagada asjakohaste paranduste elluviimine, tuleks teostada järelkontrolli. Järelkontrolli võib teha perioodiliste enesehindamiste käigus ja selle tulemustest peaks teavitama kõrgemat juhtorganit. Kõikides kvaliteedi tagamise ja täiustamise programides sisalduvaid vahendeid, tehnoloogiaid, protsesse ja protseduure tuleks vajalikul määral ja õigel ajal seire ning hindamistega näidatud ulatuses muuta.

Näidislähenemine – siseauditi üksuse programmi osad

Standarditepõhise kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi korral võetakse programmi aluseks Rahvusvahelised kutsetegevuse raampõhimõtted ning määratakse, kuidas võiks iga *Standardit* pideva seire, perioodilise enesehindamise ja välishindamiste läbi hinnata. Ehkki taoline lahendus annab siseauditi üksusele ja selle huvirühmadele kindlustunde üksuse *Standarditele* vastavuse kohta, annab see vaid piiratud võimalusi võrrelda selle raames siseauditi üksuse sooritust huvirühmade ja tellijate ootustega. Teine lähenemine oleks lähtuda kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi koostamisel programmi osadest või valdkondadest. Nii saaks *Standardites* sätestatud nõuete kõrval võtta arvesse ka huvirühmade ootusi.

Näide valdkonnapõhise lahenduse kohta on toodud alljärgneval skeemil (skeem 5), millel on kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm rajatud kolmele selle raamistikus kindlaksmääratud põhitegevusele. Need kolm põhitegevust on valitsemine, kutsetegevus ja teabe edastamine. Iga tegevuse põhisisu koos mõne peamise hindamisesmärgiga on kirjeldatud lisas C. Et hinnata, kas toodud valdkonnad on konkreetse organisatsiooni jaoks sobivad ja millised võiks olla muud programmi osad, tuleks kasutada erialast otsustusvõimet.

Skeem 5

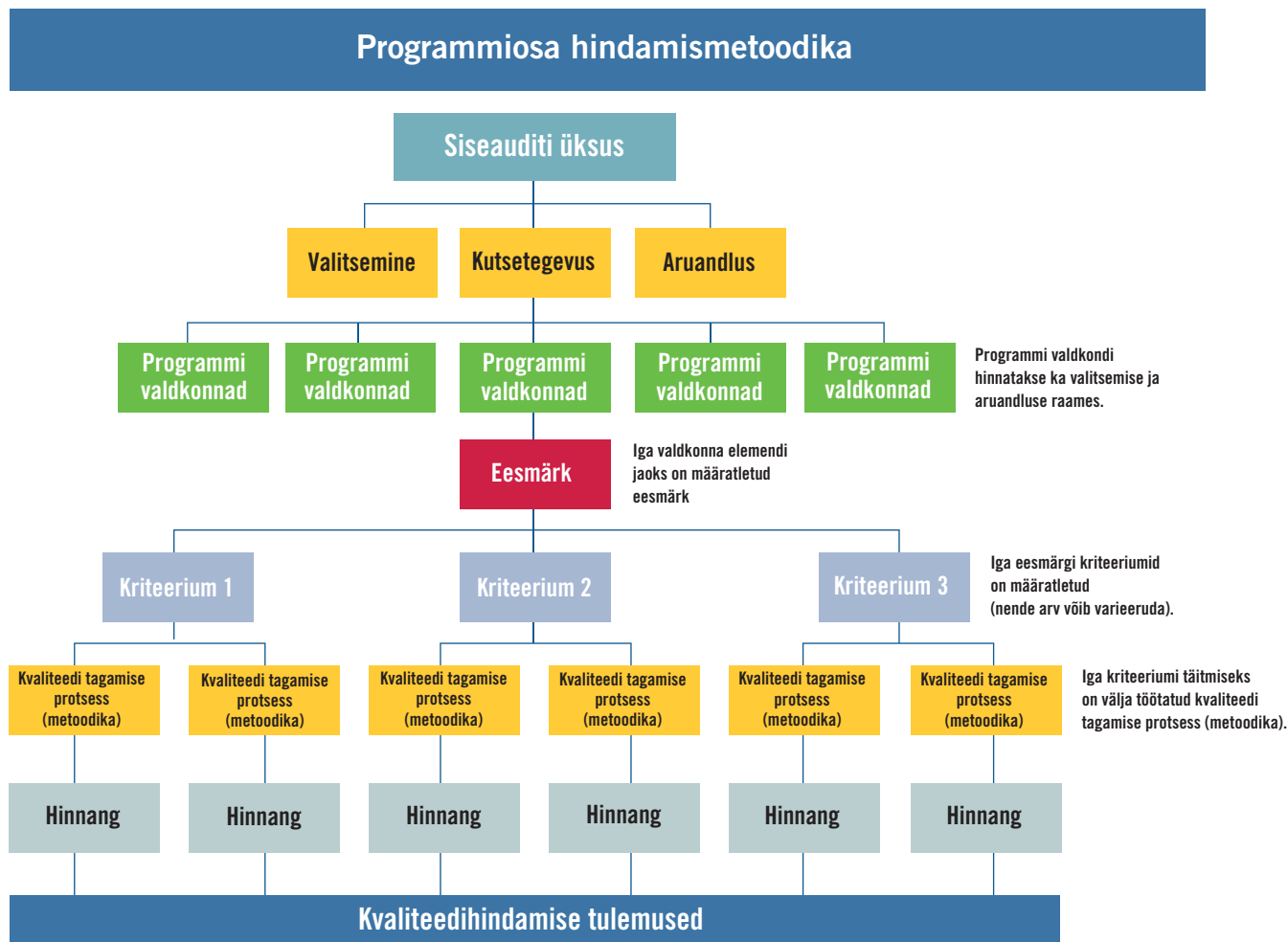
Hindamismetoodika

Iga osa kohta tuleks määrata kindlaks eesmärgid ja kriteeriumid koos meetodika või dokumentidega, mis tuleks üle vaadata, et näha, mil määral vastab tegevus siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile, *Standarditele* ja huvirühmade ootustele. Kui dokumendid on üle vaadatud ja eesmärgid hinnatud, tuleks anda hinnang vastavalt organisatsioonis kehtestatud hindamisskaalale. Samal ajal tuleks dokumenteerida kõik puudused või soovitusel ja võtta sobivaid meetmeid koostatud tegevuskava elluviimiseks.

Näide programmi osade hindamiseks kasutatava meetodika, sealhulgas eesmärgi, pakutavate kriteeriumide ja esialgsete meetodite kohta on toodud lisa D. Lisan E on aga näidisvorm, mida võib kasutada iga valdkonna kohta tehtud tähelepanekute ja leidude ülesmärkimiseks.

Aruandlus kvaliteediprogrammi kohta

Pideva seire tulemustest tuleb kord aastas teavitada kõrgemat juhtorganit ja teisi asjakohaseid huvirühmi. Lisaks tuleb pärast perioodiliste enesehindamiste või välishindamiste lõpetamist anda kõrgemale juhtorganile teada hindamiste tulemustest ja tegevuse *Standarditele* vastavuse ulatusest. Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm ning sellega seotud tegevuskava (mida mõnikord nimetatakse ka juhtkonna tegevuskavaks) tuleks teha kättesaadavaks välishindajatele ning need peaks olema piisavalt kindlad, et neile saaks tugineda ka organisatsiooniväliselt.

Kvaliteedihindamise tulemuste põhjal jätkatakse tegevuse pidevat täiustamist ja tulemustest teavitatakse huvirühmi.

Skeem 6

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi ülevaatus

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi tuleks vähemalt kord aastas üle vaadata ja selle üksikosi peaks vajadust mööda pidevalt ajakohastama. Programmi ülevaatus sisenditeks on muu hulgas:

- Kvaliteedihindamiste tulemused;
- Tellijate (kasutajate) tagasiside;

- Koostatud tegevuskavade täitmise seis;
- Varasemate hindamiste ja/või ülevaatuste järel võetud meetmete alased järeltegevused;
- Muud muudatused, mis võivad kvaliteedijuhtimise süsteemi mõjutada;
- Soovitused tegevuse täiustamiseks;
- Uued ja muudetud standardid, poliitika ja protseduurid.

Lisa A

Viitematerjal

Siseaudiitorite Instituudi tegevusjuhend, *Assisting Small Internal Audit Activities in Implementing the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*, aprill 2011:

<http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance/ippf/practice-guides/assisting-small-internal-audit-activities-in-implementing-the-international-standards-for-the-professional-practice-of-internal-auditing/>

Essentials: An Internal Audit Operations Manual,
Siseaudiitorite Instituudi uuringufond, 2009:

<http://www.theiia.org/bookstore/product/essentialsinternal-auditing-operations-manual-1070.cfm>

Guidelines for Conducting a Quality Assessment (QA), september 2007,
DIIR – Deutsches Institut für Interne Revision e.V.
(Saksamaa Siseaudiitorite Instituut):

<http://www.diir.de/fileadmin/zertifizierung/qa/downloads/QA-Guideline-english.pdf>

Siseaudiitorite Instituudi veebilehe juhendmaterjali ja ressursside osa, kvaliteedi veebileht:

<http://www.theiia.org/guidance/quality/>

IIA standard 1312: External Quality Assessments: Results, Tools, Techniques and Lessons Learned – allalaetav pdf-formaadis dokument, Siseaudiitorite Instituudi uuringufond, 2007:

<http://www.theiia.org/bookstore/product/ia-standard-1312-external-quality-assessments-results-tools-techniques-and-lessons-learned-2007-1399.cfm>

Implementing the International Professional Practices Framework, Updated 3rd Edition, Siseaudiitorite Instituudi uuringufond, 2011:

<http://www.theiia.org/bookstore/product/implementingthe-international-professional-practices-framework-3rdedition-1423.cfm>

Internal Audit Capability Model (IA-CM) For the Public Sector,
Siseaudiitorite Instituudi uuringufond, 2009:

<http://www.theiia.org/bookstore/product/internal-auditcapability-model-iacm-for-the-public-sector-1422.cfm>

International Professional Practices Framework (IPPF), Siseaudiitorite Instituut, jaanuar 2011:

<http://www.theiia.org/bookstore/product/internationalprofessionalpractice-framework-2011-1533.cfm>

<http://www.theiia.org/bookstore/product/internationalprofessionalpractice-framework-2011-cdrom-1534.cfm>

Path to Quality — Maturity Model for Implementing a QA&IP,
Siseaudiitorite Instituut:

<http://www.theiia.org/guidance/quality/the-external-quality-assessment-process/path-to-quality/>

Professional guidance for internal auditors – Quality assurance and improvement programmes,
Ühendkuningriigi ja Iirimaa Siseaudiitorite Instituut, 2007:

www.iaa.org.uk/download.cfm?docid=4CCF8AEF-3D39-49B7

Quality Assessment Manual for the Internal Audit Activity, 6th Edition,
Siseaudiitorite Instituudi uuringufond, 2009:

<http://www.theiia.org/bookstore/product/quality-assessment-manual-6th-edition-1392.cfm>

<http://www.theiia.org/bookstore/product/quality-assessment-manual-6th-edition-cdrom-1396.cfm>

Lisa B

Järelevalve töö üle, tööpaberid ja tööpaberite kvaliteedikontroll

Järelevalve töö üle

Igasuguse kvaliteedikontrolli protsessi puhul on kõige olulisem piisav järelevalve. Järelevalve algab töö planeerimisest ning jätkub selle teostamise ja teavitamise faasis.

Järelevalve töö üle peab tagama, et kõigi tasandite siseaudiitoreid kontrollitakse auditi läbiviimise käigus piisavalt, et jälgida töö kulgu, hinnata kvaliteeti ja anda juhiseid. Järelevalve ulatus oleneb konkreetse audiitori kogemustest ja väljaõppest ning siseauditi üksuse suuruselt. Eriti hoolega tuleks tagada praktikan- tide töö põhjalik kontroll. Järelevalve ja seire peaks hõlmama ka organisatsiooniväliselt, näiteks konsultantide tehtavat tööd. Järele- valve raames tuleks:

- Tagada vastavus siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile, *Standarditele* ning organisatsiooni poliitikatele ja protseduuridele;
- Anda auditi alguses selle tegemiseks vajalikke juhiseid;
- Enne kohapealse töö algust kinnitada auditi eesmärgid, ulatus ja tööplaanid;
- Tagada, et auditeid tehakse kavakohaselt või et kõrvalekalded kavandatust kinnitatakse;
- Tagada asjakohaste audititehnikate kasutamine;
- Tagada, et auditi käigus tehtud leide, järeldusi ja soovitusi toetab piisaval määral asjakohane, usaldusväärne ning piisav tõendusmaterjal;
- Tagada, et koostatakse asjakohased tööpaberid ja neid säilitatakse;
- Tagada, et aruanded on täpsed, objektiivsed, selged, lakoonilised ja õigeaegsed;
- Tagada, et töö tegemisel jäädakse eelarve raamesse (aja ja kulude kontroll) või et kõrvalekalded eelarvest kiidetakse heaks;

- Tagada, et siseaudiitorid on saanud koolituse ja arendavad oma oskusi edasi ning täidetakse hinnanguid töötajate tulemuslikkuse kohta.

Tööpaberid

Üldjuhul tööpaberid:

- On peamiseks aruandluse koostamise aluseks.
- Aitavad töid planeerida, teostada ja üle vaadata;
- Dokumenteerivad, kas töö eesmärgid täideti;
- Lihtsustavad kolmandate osapoolte tehtavaid ülevaatusi;
- Annavad aluse siseauditi üksuse auditiprogrammi hindamiseks;
- On aluseks arutelude pidamisel juhtkonnaga ning pettuste ja kohtuasjade korral;
- Aitavad kaasa siseaudiitorite ametialasele arengule;
- Näitavad, kas siseauditi üksuse tegevus vastab siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*.

Tööpaberite kvaliteedi kontroll

Üksiku töö tasandil tagab kvaliteedi enamasti auditimeeskond, kes näitab auditeerimise käigus üles nõutavat ametialast hoolsust. Kvaliteedikontroll ja juhtkonna järelevalvet tuleks tööde käigus teha pidevalt, et tagada töö vastavus siseauditeerimise definitsioo- nile, eetikakoodeksile, *Standarditele* ning organisatsioonisestele poliitikatele ja protseduuridele.

Valitud auditite tööpabereid tuleks kontrollida nii pideva seire kui perioodilise enesehindamise raames. Lõpetatud toimikute üle- vaatuse eesmärk on veenduda selles, et siseauditite aruannetes sisalduvate leidude põhjendamiseks on tehtud piisavalt asjakohast tööd ning teave on töö tellijale õigel ajal ja faktipõhiselt edasi antud. Ülevaataja teeb kindlaks ka selle, kas kokkulepitud protse- duure on täidetud tõhusalt ja mõjusalt. Muu hulgas võidakse ülevaatus käigus:

- Anda kindlust, et audit, auditi eesmärgid, kriteeriumid ja lähenemine olid asjakohased;

- Anda kindlust, et järeldused ja soovitusel põhinesid asjakohasel ja piisaval tõendusmaterjalil;
- Anda kindlust, et aruanded olid täpsed, objektiivsed, selged, lakoonilised ja õigeaegsed;
- Anda kindlust, et järelevalve hõlmas kogu auditeerimisprotsessi ja ülesandeid delegeriti õigetele inimestele;
- Vaadake üle iga töö tegemisel järgitud auditipoliitikaid ja -protseduure, et veenduda töö vastavuses kehtivatele planeerimis-, tegevus- ja teavitusstandarditele.

Tööpaberite kvaliteeti tuleks kontrollida pärast seda, kui juhtiv siseaudiitor ja määratud järelevalvaja on omapoolse tööpaberite ülevaate lõpetanud.

Tööpaberite kvaliteeti tuleks kontrollida samasuguse ametialase hoolega nagu rakendatakse muude auditiülesannete korral. Muu hulgas tuleb ülevaatus piisavalt planeerida, leiud dokumenteerida, töötada välja jätkusuutlikud soovitusel ja paluda kommentaare töö tellijalt.

Tööpaberite kvaliteeti tuleks kontrollida korrapäraselt ja pidevalt. Kontrolliga peaks tagatama, et auditite aruanded ei sisalda vigu, samuti vaadatakse kontrolli raames põhjalikult üle auditite käigus tehtud märkused ja neid toetavad tööpaberid, et kinnitada tehtud väidete õigsust ja järelduste asjakohasust. Hindaja peaks suutma kiiresti leida toetavat tõendusmaterjali, kinnitusi, muudatuste põhjendusi ning tõendusmaterjali järelevalve kohta.

Sama tähtis on, et hindaja dokumenteeriks kvaliteedi tagamise kontrollimisel kogutud tõendid. Ehkki see on aeganõudev, muudab see usaldusväärseks need juhtumid, kus siseaudiitoritel palutakse oma tööd selgitada. Kvaliteedi tagamist kontrolliv isik peaks veenduma, et kõik ajakavad on põhjendatud ja olemas on vajalikud allkirjad. Samuti peaks ülevaataja veenduma, et kogu aruanne ja kõik tööpaberid vastavad *Standarditele*. Ta peaks andma soovitusi, mis võimaldaks auditiaruannete ja tööpaberite kvaliteeti ilma suurema ajakuluta parandada. Selleks võidakse koostada tegevuskavasid ja lisada seoseid Demingi tsükli pideva täiustamise etapiga.

Lisaks tööpaberite kvaliteedi organisatsioonisisesele kontrollile peaks tööpaberite valimi sõltumatu ülevaatus moodustama ka osa välisest kvaliteedihindamisest.

Väikeste siseauditi üksuste jaoks asjakohased kaalutlused

Väikese siseauditi üksuse jaoks kaasnevad tööde järele valvamise ja tööpaberite kontrolliga spetsiifilised probleemid. Need süvenevad veelgi ühe audiitoriga üksustes.

Kui üksuses töötab üks audiitor, võib ta kvaliteedi tagamise toiminguteks paluda abi organisatsiooni teistest osadest tingimisel, et see ei mõjuta siseauditi sõltumatust. Siseaudiitor võib tuge otsida ka teistes organisatsioonides töötavatel kolleegidelt. Auditi kvaliteeti võib aidata tagada ka kontroll-lehtede kasutamine.

Siseaudiitorite Instituudi tegevusjuhend pealkirjaga „Abi väikestele siseauditi üksustele Rahvusvaheliste siseauditeerimise kutsetegevuse standardite rakendamiseks” (*Assisting Small Internal Audit Activities in Implementing the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*) sisaldab täpsemaid suuniseid kvaliteedi tagamiseks väikeste siseauditi üksustes.

Lisa C

Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi osad

I osa: Valitsemine

Põhiküsimused ja peamised eesmärgid, mida hinnatakse valitsemist käsitlevas osas, on muu hulgas alljärgnevad.

- Siseauditi üksuse põhimäärus
 - Siseauditi üksuse eesmärk, õigused ja kohustused ning vastutus on ametlikult määratletud selle põhimääruses ning on järjepidevad siseauditeerimise definitsiooni, eetikakoodeksi ja *Standarditega*.
 - Siseauditi üksuse strateegia on joondatud organisatsiooni strateegiaga.
 - Siseauditi üksuse põhimäärus annab kindlust, et siseauditi üksus lisab organisatsiooni tegevusele väärtust ja täiustab seda.
 - Siseauditi üksuse põhimäärust, missiooni, eesmärke ja muid sarnaseid dokumente rakendatakse mõjusalt.
- Rahvusvahelised kutsetegevuse raampõhimõtted
 - Siseauditi üksuse tegevus vastab siseauditeerimise definitsioonile, eetikakoodeksile ja *Standarditele*.
- Õigusaktid
 - Siseauditi üksuse tegevus vastab kehtivatele õigusaktidele või reeglitele.
- Sõltumatus ja objektiivsus
 - Siseauditi üksuse ülesehitus, objektiivsus, roll ja ülesanded ning peamised valitsemisprotsessid sobivad üksuse juhtimiseks.
 - Siseauditi üksus teeb oma tööd objektiivselt ja sõltumatult.
 - Siseauditi üksuse staatus organisatsioonis on eesmärkide täitmiseks sobiv.
 - Organisatsiooni üldisem valitsemiskorraldus annab kindlust audiitorite sõltumatuse ja objektiivsuse osas.

- Siseauditi üksust mõjutavad riskid
 - Siseauditi üksust mõjutavad riskid on tuvastatud ja juhitud.
- Ressurssidega varustamine
 - Siseauditi üksusel on piisavad rahalised ja infotehnoloogilised ressursid, mis võimaldavad üksusel oma eesmärgid saavutada tõhusalt ning mõjusalt.

II osa: Kutsetegevus

Põhiküsimused ja peamised eesmärgid, mida hinnatakse kutsetegevust käsitlevas osas, on muu hulgas alljärgnevad.

- Rollid ja kohustused
 - Siseauditi üksuse töötajate rollid ja kohustused on ametlikult dokumenteeritud.
 - Siseauditi üksus on täitnud oma valitsemise, riskijuhtimise ja kontrolliga seotud kohustused.
- Riskipõhine auditite planeerimine
 - Auditite planeerimisprotsess on kooskõlas organisatsiooni strateegiliste eesmärkidega.
 - Auditite planeerimisel arvestatakse tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani vaatenurkadega.
 - Auditite planeerimisprotsessis tagatakse, et planeerimisse hõlmatakse kõik organisatsiooni tegevusvaldkonnad, neile mõjuvaid riske hinnatakse, need on järjestatud tähtsuse järjekorras ning igale auditile on seatud asjakohased eesmärgid. See võib hõlmata auditiumiversumi dokumenteerimist.
- On olemas mõjus iga-aastane planeerimisprotsess, mis hõlmab asjakohast aruandlusprotsessi selle kohta, kuidas kulgeb kehtestatud plaani täitmine.
- Kooskõlastamine teiste kindlustandvate teenuste osutajatega
 - Siseauditi üksuse tegevus kooskõlastatakse teiste kindlustandvate teenuste osutajate tegevusega.
- Üksikute tööde planeerimine
 - Kontrollitavale üksusele mõjuvaid riske hinnatakse. Töö eesmärgid kajastavad selle hindamise tulemusi.

- Auditeerimiseks eraldatakse piisavalt ressursse, et tuvastada olulisi probleeme.
- Eesmärkide saavutamiseks koostatakse tööprogrammid.
- Töö teostamine
 - Tööprotsessid, sealhulgas andmete tuvastamine, analüüs ja hindamine, tagab, et planeerimise käigus koostatud auditiprogrammis ettenähtud toimingud viiakse lõpule tõhusalt ja mõjusalt.
 - Audititehnikaid, sealhulgas siseauditeerimise automatiseerimist ja arvutipõhiseid audititehnikaid, kasutatakse viisil, mis annab kindluse, et tööd teostatakse tõhusalt ja mõjusalt.
 - Kogutud tõendid kinnitavad auditi käigus tehtud leide ning näitavad parandamist vajavate teemade põhjuslikke seoseid.
 - Auditi käigus saadud teavet kirjeldatakse ja säilitatakse tööpaberites, et auditi kulgu selgelt kajastada ja näidata ära tehtud leiud.
 - Auditi dokumentatsiooni säilitatakse nõuetekohaselt.
 - Järelevalve auditite üle on piisav, et tagada ametialane areng ja anda kindlust nõutava ametialase hoolsuse rakendamise osas.
- Asjatundlikkus ja nõutav ametialane hoolsus
 - Siseauditi üksuses tervikuna on olemas selle kohustuste täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja muu kompetents või hangitakse need mujalt.
 - Siseaudiitorid täidavad oma kohustusi nõutava ametialase hoolsusega.
 - Tagatakse jätkuv ametialane areng, et võimaldada siseaudiitoritel täiendada oma teadmisi, oskusi ja muud kompetentsust.
 - Siseauditi üksuses on tagatud juhtkonna ja eestvedamise arendamine.
- Kvaliteedi tagamine
 - Kehtestatud on kvaliteedi tagamise ja täiustamise programm, mis hõlmab kõiki siseauditi üksuse tegevuse tahke, ning nimetatud programmi mõjusust jälgitakse pidevalt.

- Siseauditi üksuses on kehtestatud protsessid, mis võimaldavad jälgida ja dokumenteerida seatud eesmärkide ja plaanide täitmist ning eelarvevahendite kasutamist.

III osa: Teabe edastamine

Põhiküsimused ja peamised eesmärgid, mida hinnatakse teabe edastamist käsitlevas osas, on muu hulgas alljärgnevad.

- Auditiaruanded
 - Lõpparuanne kajastab töö eesmärki, ulatust ja olulisi leide, sealhulgas põhjuseid ja mõju, järeldusi, soovitusi ja töö tellija tegevuskava, et lahendada esile toodud probleemid.
 - Kehtestatud on mõjus protsess, mis tagab, et auditite tulemused esitatakse õigel ajal arutamiseks ja vastamiseks asjakohase taseme juhtkonnale.
 - Aruanded esitatakse tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile ja/või tippjuhtkond ja kõrgem juhtorgan vaatab need läbi.
 - Auditiaruandluse vorm ja sisu vastavad huvirühmade ootustele.
 - Väljendit „läbi viidud vastavuses standarditega” kasutatakse üksnes asjakohastel juhtudel.
- Järeldoimingud
 - Kehtestatud on asjakohane järeldoimingute kord, et tagada juhtkonna meetmete mõjus rakendamine ja seda korda järgitakse.
- Huvirühmade teavitamine
 - Siseauditi üksuse teavitamispraktika informeerib kõrgemat juhtorganit ja asjakohaseid huvirühmi tehtud tööst.
 - Kehtestatud on tulemusjuhtimise ja tulemuste hindamise protsess, millega tagatakse, et siseauditi üksuse tegevus on võimalikult mõjus ja seda tunnustatakse.
 - Siseauditi üksus uurib töö tellijate rahulolu auditi-protsessiga, sealhulgas siseaudiitorite kutseoskuste tasemega ja töö täiustamise võimalusi.

- Mõõdetakse, mil määral on teised huvirühmad rahul siseauditi protsessi ja väljunditega (see võib hõlmata enesehindamise küsimustikku ja töö tellijate rahulolu-uuringut).
- Siseauditi üksuse roll ja pakutavad teenused on huvirühmadele arusaadavad ning neid peetakse lisaväärtust andvateks.

Lisa D

Valdkonnapõhise enesehindamise näidismetoodika

Näidis: II osa – Kutsetegevus

VALDKOND: RISKIPÕHINE AUDITITE PLANEERIMINE		
Eesmärk: On olemas mõjus iga-aastane planeerimisprotsess, mis hõlmab asjakohast aruandlusprotsessi selle kohta, kuidas kulgeb kehtestatud plaani täitmine. (Vt eesmärki leheküljel 22.)		
PAKUTAVAD KRITEERIUMID	ESIALGNE METOODIKA	IIA STANDARD
<p>Kehtestatud on protsess iga-aastase siseauditi plaani väljatöötamiseks ja seda järgitakse, veendumaks, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvesse võeti kõiki organisatsiooni osi, programme ja tegevusi; • protsessi oli kaasatud tippjuhtkond; • plaan koostati õigel ajal ja see edastati asjakohastele juhtimistasanditele. 	<p>Auditiplaani väljatöötamise protsessi kindlakstegemine koostöös siseauditi üksusega (hankige kogu kättesaadav dokumentatsioon protsessi kohta).</p> <p>Planeerimiskoosolekute protokollide või koosolekute järgse(te) teabevahetuse/kinnituste ülevaatamine, veendumaks, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • planeerimises osalesid kõik osapooled; • küsiti kõigi huvirühmade sisendit; • eelmise majandusaasta plaan vaadati üle, et teha kindlaks kõik tööd, mida ei ole veel teostatud ja mille võiks lisada jooksva aasta plaani; • teostati ja dokumenteeriti formaalne riskianalüüs ja hinnati kõiki pakutud projekte; • arvesse võeti organisatsiooni osi, programme ja tegevusi; • aastaplaani projekt esitati tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile ning kiideti seejärel heaks. • Aastaplaani projekti ja heakskiidetud auditiplaani saanute nimekiri. 	2010

Märkus: Võimalike kriteeriumide määratlemisel võib kasu olla IIA *Kvaliteedikäsiraamatus* olevast töövahendist 19.

VALDKOND: RISKIPÕHINE AUDITITE PLANEERIMINE		
PAKUTAVAD KRITERIUMID	ESIALGNE METOODIKA	IIA STANDARD
<p>Teostatavate tööde valimise protsess on dokumenteeritud ja sisaldab muu hulgas järgmisi kriteeriume:</p> <ul style="list-style-type: none"> varem teostatud auditid ja nende tulemused; olulisuse määr; tähtsus juhtkonna jaoks; risk (standardiseeritud meetodika alusel); auditeeritavus; eelmise aasta plaanis sisaldunud, kuid teostamata tööd; organisatsiooni prioriteetid; tegevuse täiustamise võimalused; õigusaktidest tulenevad või muud kohustuslikud kohustused. 	<p>Eelmise aasta plaani ja tulemuste ülevaatus.</p> <p>Eelmisel majandusaastal tehtud edusammude kohta koostatud aastaaruande ülevaatus.</p> <p>Kirjaliku riskianalüüsi ja riskide hindamise ülevaatus, et teha kindlaks kohaldatud kriteeriumid.</p> <p>Kinnitamine, et eelmisest aastast ülevõetud või jooksvaks aastaks pakutud tööde tühistamise või edasilükkamise põhjus on dokumenteeritud.</p> <p>Heakskiidetud aastaplaani ülevaatus, et teha kindlaks tehtavad tööd.</p> <p>Kõikide pakutud projektide formaalse riskianalüüsi tegemiseks ja riskide hindamiseks ning eeltoodu dokumenteerimiseks kasutatava protsessi ülevaatus.</p>	<p>2010</p> <p>2050</p>
<p>Iga plaani võetud auditi kohta sisaldab plaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> auditi selge eesmärgi ja ulatuse; tööde tegemiseks hinnanguliselt vajaminevad ressursid ehk otsese ajakulu; vajaliku audiitorite arvu ja nende oskused. 	<p>Aastaplaani ülevaatus, veendumaks, et selles on kajastatud kõik vajalikud üksikasjad.</p> <p>Kinnitatud üksikasjade võrdlus auditi planeerimisdokumentide valimis sisalduvate üksikasjadega ning kõrvalekallete dokumenteerimine.</p> <p>Kindlakstegemine, kas kõrvalekalteid selgitati ja kiideti heaks.</p>	<p>2030</p>
<p>Aastaplaani täitmise jälgimise protsessi tulemusena koostatakse aruanded:</p> <ul style="list-style-type: none"> milles kirjeldatakse objektiivselt iga tööd ning kajastatakse töö edenemist, näidates ära põhiliste väljundite tähtpäevad, määratud kontaktsikud ja asjakohased kommentaarid; mis on õigeaegsed ja täpsed ning mis esitatakse asjakohastele juhtimistasanditele. 	<p>Aastaplaani täitmise kohta aruandmise protsessi tuvastamine ja dokumenteerimine intervjuude abil.</p> <p>Igakuiste aruannete võrdlemine aastaplaaniga.</p> <p>Tippjuhtkonnale ja kõrgemale juhtorganile tehtud ettekannete dokumentatsiooni ülevaatus.</p> <p>Kriteeriumide täitmise protsessi mõjususe hindamine.</p>	<p>2020</p> <p>2060</p>
<p>Aruandeid aastaplaani täitmise tulemuste kohta kasutatakse asjakohaselt otsuste tegemisel, samuti kasutatakse eraldatud ressursse asjakohaselt.</p>	<p>Tippjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani liikmete intervjuerimine, et teha kindlaks, kuidas kasutatakse igakuiseid aruandeid soovitude täitmisest. Asjakohaste koosolekute protokollide või nendega seotud e-kirjade ülevaatus.</p>	<p>2020</p> <p>2060</p>

Lisa E

Enesehindamiste näidisvorm

PEALKIRI	JUHISED/KIRJELDUS	HINNANG/MÄRKUSED
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi eesmärk	<p>Siin tuleks loetleda kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi igas osas määratletud eesmärgid. Vajaduse korral võib lisada uusi eesmärgid.</p> <p><i>Näiteks (kasutades lisa D):</i></p> <p>On olemas mõjus iga-aastane planeerimisprotsess, mis hõlmab asjakohast aruandlusprotsessi selle kohta, kuidas kulgeb kehtestatud plaani täitmine.</p>	
Kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmi kriteeriumid	<p>Siin tuleks loetleda kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmis iga eesmärgi kohta sätestatud auditikriteeriumid. Lisada võib täiendavaid kriteeriume. Kriteeriumid peaksid olema selged, asjakohased, usaldusväärsed ja täielikud. Tagada tuleb, et need on mõistlikud ja täidetavad ning nende alusel saab teha tähelepanekuid ja järeldusi.</p> <p><i>Näiteks (kasutades lisa D):</i></p> <p>Kehtestatud on protsess iga-aastase siseauditi plaani väljatöötamiseks ja seda järgitakse, veendumaks, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvesse võeti kõiki organisatsiooni osi, programme ja tegevusi; • protsessi oli kaasatud tippjuhtkond; • plaan koostati õigel ajal ja see edastati asjakohastele juhtimistasanditele. 	
Kvaliteedihindamise protseduur/metoodika	<p>Iga kvaliteedi tagamise ja täiustamise programmis sätestatud kriteeriumi jaoks tuleks välja töötada kvaliteedihindamise protseduur või metoodika. Need metoodikad tähendavad protseduure, mida hindaja peaks teostama, et kinnitada, kas kriteeriumid on täidetud.</p>	

PEALKIRI	JUHISED/KIRJELDUS	HINNANG/MÄRKUSED
Kontrollpunkt	<p>Kontrollpunkti määramisel saab hindaja teada, millised kriteeriumid või protseduurid on teistest olulisemad, ning seada kriteeriumid, kvaliteedi-hindamise toimingud ja tulemused tähtsuse järjekorda.</p> <p>Tehke eespool toodud kriteeriumide nimekirja kasutades kindlaks, milline nendest on eesmärgi saavutamisel kriitilise tähtsusega.</p> <p><i>Näiteks:</i></p> <p><i>Oluline on, et riskipõhise auditiplaani väljatöötamisel on arvesse võetud kõiki organisatsiooni osi, programme ja tegevusi, sest vastasel korral võib plaan olla ebatäpne, kuna arvesse ei ole võetud kõiki võimalikke riske. Ehkki plaani õigeaegne koostamine ja pärast selle heakskiitmist asjakohastele juhtimistasanditele edastamine on oluline, võib ka juhul, kui plaani ei koostatud õigeaegselt ega esitatud seda organisatsiooni asjakohastele juhtimistasanditele, ikkagi eksisteerida suhteliselt mõjus aastaplaani koostamise protsess.</i></p>	
Viited tööpabereile	<p>Siseauditi üksuse tegevuse kvaliteedi hindamise käigus tuleb pöörata tähelepanu tööpaberite viidetele. Sel moel saab hindaja veenduda, et tööpaberite toimikut koostatakse nõuetekohaselt ning kasutatakse auditi käigus tehtud tähelepanekute ja leidude kinnitamiseks.</p>	
Täidetud kriteeriumid	<p>Määratud kvaliteedihindamise toiminguid teostades saab hindaja teha kindlaks, kas kriteeriumid on täidetud. Hindaja peaks andma vastuse, kasutades lihtsalt sõna „jah”, „ei” või „osaliselt”.</p>	
Hindaja märkused	<p>Hindaja peaks tegema kommentaare kõigi täitmata või osaliselt täidetud kriteeriumide kohta.</p>	
Hinnang/hinne	<p>Andke organisatsioonis kasutatava hindamiskaala alusel eesmärgi/kriteeriumide kohta hinnang.</p>	

Lisa F

Siseauditeerimise definitsioon

Siseauditeerimine on sõltumatu, objektiivne, kindlust ja nõu andev tegevus, mis on kavandatud lisama väärtust organisatsiooni tegevusele ja seda täiustama. See aitab kaasa organisatsiooni eesmärkide saavutamisele, kasutades süsteemset ja korrakohast lähenemist hindamiseks ja täiustamiseks riskide juhtimise, kontrolli- ja valitsemisprotsesside mõjusust.

Lisa G

Eetikakoodeks

Põhimõtted

Siseaudiitoritelt oodatakse järgnevate põhimõtete rakendamist ja toetamist:

1. Kõlbelisus

Siseaudiitorite kõlbelisus loob usalduse ja seega aluse nende hinnangute usaldusväärsusele.

2. Objektiivsus

Siseaudiitorid näitavad uuritava tegevuse või protsessi kohta informatsiooni kogumisel, hindamisel ja edastamisel üles kõrgeimat kutsealase objektiivsuse taset. Siseaudiitorid annavad tasakaalustatud hinnangu kõigi tähtsust omavate asjaolude kohta ning ei ole oma otsuste kujundamisel liigselt mõjutatud enda või teiste huvidest.

3. Konfidentsiaalsus

Siseaudiitorid austavad saadud informatsiooni väärtust ja omandiõigust ning ei avalda informatsiooni ilma vastava loata, välja arvatud juhul, kui neil on seadusejärgne või kutsealane kohustus seda teha.

4. Kompetentsus

Siseaudiitorid rakendavad siseauditi teenuste osutamisel selleks vajalikke teadmisi, oskusi ja kogemusi.

Käitumisreeglid

1. Kõlbelisus

Siseaudiitorid:

- 1.1 Peavad oma tööd tegema ausalt, hoole ja vastutustundega;
- 1.2 Peavad järgima seaduseid ja tegema õigusaktide ning kutseala nõuetest tulenevaid avaldusi;

- 1.3 Ei tohi teadlikult osaleda mistahes seadusevastases tegevuses või olla seotud tegevusega, mis on siseauditi kutseala või organisatsiooni diskrediteeriv;
- 1.4 Peavad austama ja toetama organisatsiooni seaduslikke ja eetilisi eesmärke;

2. Objektiivsus

Siseaudiitorid:

- 2.1 Ei tohi osaleda üheski tegevuses või suhtes, mis võib kahjustada või mille puhul võib näida, et see kahjustab nende sõltumatut hinnangut. Selline osalemine sisaldab tegevusi või suhteid, mis võivad olla vastuolus organisatsiooni huvidega;
- 2.2 Ei tohi võtta vastu midagi, mis võib mõjutada või mille puhul võib näida, et see mõjutab nende kutsealast hinnangut;
- 2.3 Peavad avaldama kõik neile teadaolevad olulised faktid, mille avaldamata jätmine võib moonutada auditeeritava objekti kohta antavat hinnangut.

3. Konfidentsiaalsus

Siseaudiitorid:

- 3.1 Peavad olema hoolikad kohustuste täitmise käigus kogutud informatsiooni kasutamisel ja kaitsmisel;
- 3.2 Ei tohi kasutada informatsiooni isikliku kasu saamiseks või mõnel muul viisil, mis ei ole vastavuses seadusega või on kahjulik organisatsiooni seaduslikke ja eetilisi eesmärke silmas pidades.

4. Kompetentsus

Siseaudiitorid:

- 4.1 Peavad osutama ainult selliseid teenuseid, mille täitmiseks neil on vajalikud teadmised, oskused ja kogemused;
- 4.2 Peavad osutama siseauditi teenuseid vastavuses Rahvusvaheliste Siseauditeerimise Kutsetegevuse Standarditega (*International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*);
- 4.3 Peavad pidevalt täiendama oma kutsealast vilumust ning teenuste mõjusust ja kvaliteeti.

Autorid:

Sally-Anne Pitt, CIA, CGAP

Gibby Armstrong, CIA

Jacques Lamothe, CIA

Judy Grobler, CIA

Max Haege

Ülevaatajad:

Archie Thomas, CIA

Shannon Sumner

Bonnie Glasier, CIA

Takuya Morita, CIA

David MacCabe, CIA, CGAP

James Alexander, CIA

Carlos Reyes Balza, CIA, CRMA

Don Sparks, CIA

Narendra Aneja, CIA

Steve Jameson, CIA, CCSA, CFSA, CRMA

Erich Schumann, CIA

Instituudist

1941. aastal asutatud Siseaudiitorite Instituut on rahvusvaheline kutseühing, mille peakontor asub USAs Florida osariigis Altamonte Springsis.

Siseaudiitorite Instituut on siseaudiitorite rahvusvaheline eeskõneleja, tunnustatud autoriteet ja juhtorganisatsioon, peamine kutseala propageerija ning täiendõppe pakkuja.

Tegevusjuhenditest

Tegevusjuhendid annavad detailseid juhiseid siseauditi alaste tegevuste läbiviimiseks. Need sisaldavad detailseid protsesse ja protseduure, programme ning samm-sammulisi lähenemisi sh näited võimalike resultaatide kohta. Tegevusjuhendid on osa Rahvusvahelistest kutsetegevuse raampõhimõtetest. Need on osa tungivalt soovitatavast juhendmaterjalist ja vastavus neile ei ole kohustuslik, kuid on tungivalt soovitatav ning seda propageeritakse IIA poolt läbi formaalse ülevaatus- ja heakskiitmisprotsessi. Siseaudiitorite Instituudi teised usaldusväärsed juhendmaterjalid on kättesaadavad veebilehel www.theiia.org/guidance.

Vastutuse välistamine

Siseaudiitorite Instituut avaldab käesoleva dokumendi teavitaval ja harival eesmärgil. Juhendmaterjaliga ei anta üheseid vastuseid konkreetsetele üksikjuhtumitele, vaid need on mõeldud kasutamiseks üksnes üldise juhendina. Siseaudiitorite Instituut soovib teil konkreetses olukorras küsida alati nõu sõltumatult eksperdilt. Siseaudiitorite Instituut ei kannu vastutust, kui tuginetakse üksnes käesolevale juhendmaterjalile.

Autoriõigus

Käesoleva dokumendi autoriõigus kuulub Siseaudiitorite Instituudile. Dokumendi reprodutseerimise õiguse saamiseks pöörduge palun Siseaudiitorite Instituudi poole aadressil guidance@theiia.org.